

KOALICIJA ZA REKOM

STATUT REGIONALNE KOMISIJE ZA UTVRĐIVANJE ČINJENICA O RATNIM ZLOČINIMA I DRUGIM TEŠKIM KRŠENJIMA LJUDSKIH PRAVA NA PODRUČJU NEKADAŠNJE JUGOSLAVIJE

NACRT

17. JANUAR 2011.

DEO II - OPŠTE ODREDBE

Član 2

Definicija

1. Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na području nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) je međunarodna organizacija osnovana ovim pravnim aktom.
2. Skraćeni naziv je REKOM.

(...) 'na području nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, (SFRJ),' da se zameni sa (...) 'država ugovornica.' (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja se slažem sa predlogom, koliko sam razumeo da je došao od učesnika konsultacija iz Hrvatske da se reč 'područje' zameni sa rečju 'teritorija.' Teritorija je uobičajena međunarodnim ugovorima. **Područje se koristi kada se označava deo teritorije neke države.** (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Slažem se (...) da međunarodna organizacija ne mora da znači da pretenduje organizacija da bude trajnog karaktera. Postoji privremene međunarodne organizacije. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

DEO III - OBAVEZA SARADNJE SA KOMISIJOM

Član 11

Obaveza saradnje država sa Komisijom

1. Države ugovornice obavezne su da saraduju sa Komisijom i omoguće joj delotvorno izvršavanje zadataka u skladu sa Statutom.

2. Nadležni organi vlasti u državi ugovornici će na zahtev Komisije blagovremeno obezbediti pristup podacima, uključujući mogućnost uzimanja izjava od predstavnika državnih institucija i sprovođenje terenskog istraživanja, osim ako bi time bili prekršeni propisi države ugovornice o tajnosti podataka.

*(...) moj predlog je da se u stavu 2. gde baš kaže da komisiji treba blagovremeno obezbediti pristup podacima **doda** (...) 'i dokumentima.' Prvo zato što se svuda u ostalim stavovima pominju podaci i dokumenti. Drugo, da države ne bi pozivanjem na tav 2. ograničavale svoju obavezu, pa rekle - evo vama podaci, ali vam ne damo dokumente.* (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

3. Podaci ili dokumenti koji ukazuju na izvršenje ratnog zločina, odnosno drugog teškog kršenja ljudskih prava, i/li na učinioce, kao i dokumenti izrađeni sa ciljem prikrivanja učinjenog zločina, odnosno kršenja, ne smatraju se tajnom.
4. U slučaju da država smatra da bi otkrivanje određenog podatka ili dokumenta koji je zatražila Komisija bilo protivno propisima o tajnosti podataka, preduzeće se sve razumne mere u cilju prevazilaženja sporne situacije zajedničkim angažovanjem Komisije i države. Ove mere podrazumevaju:

(a) izjašnjenje Komisije o relevantnosti podatka ili dokumenta koji se traži; i/ili

(b) dogovor o uslovima otkrivanja podatka, uključujući, između ostalog, delimično otkrivanje sadržaja dokumenta, ograničavanje objavljivanja podatka i primene drugih mera zaštite poverljivosti podataka.

*Kao mogućnost bih predložio da se ugradi jedna vrsta ograničenja ili samoograničenja u odnosu na komisiju, a koje se odnosi na **identifikaciju dokumenta odnosno na definiciju dokumenta ili informacije koje se zahtevom traže.*** (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

*(...) s obzirom da je mandat REKOM-a bio predviđen da traje tri godine, a da će tih zahteva svakako biti mnogo. Dakle, bilo koje kašnjenje može se reflektovati na neefikasan rad i minirati bilo kakav zaključak koji bi se doneo. Tako da bi možda bilo dobro **da se odredi u kom roku bi države su obavezne da odgovore na zahtev.*** (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

*(...) samo da se osvrnem na ovo što je Bojan rekao. Pa ovde stoji **'blagovremeno obezbediti pristup podacima.'** To ukazuje na neku vrstu hitnosti. Mislim da ne bi moglo ništa preciznije od toga da se kaže. Ne bi bilo svrhe. Do nekih dokumenata će trebati duže vremena da se dođe, neće biti dostupni.* (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) smatram da stav 4. člana 11. treba ostati, da nema razrade ovakvog stava. (Mira Smajlović, Sud BiH, sudija, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Čini mi se da bi u stavu 4., uvod iza koga slede ove dve tačke, kaže ove 'mere podrazumevaju,' trebalo definisati kao 'ove mere mogu podrazumevati,' jer se time nećemo ograničiti na mere pod a) i b). Time im ne oduzimamo snagu, a otvaramo mogućnost da postoji druga mera ili mogućnost kako se može prevazići problem. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Član 16

Kršenja prava u nadležnosti Komisije

ALT. A - Ratni zločini i teška kršenja prava kojima se Komisija bavi uključuju, ali se ne ograničavaju na:

- a. genocid;
- b. progon;
- c. ubistva;
- d. porobljavanje;
- e. protivpravno zatvaranje;
- f. mučenje;
- g. prisilne nestanke;
- h. deportaciju i prisilno premeštanje stanovništva;
- i. silovanje i druge teške oblike seksualnog zlostavljanja;
- j. oduzimanje i uništavanje imovine velikih razmera;
- k. uzimanje talaca;
- l. uništavanje verskih i kulturno-istorijskih objekata;
- m. korišćenje civila i ratnih zarobljenika kao “živih štitova”.

ALT. B - Komisija utvrđuje činjenice u vezi sa ratnim zločinima, kao i činjenice u vezi sa drugim teškim kršenjima ljudskih prava.

*Da li će **alternativa A.**, ukoliko postane član 16., možda da stvara konfuziju kod ljudi? (...) Ja se bojim da mi žrtve ne navedemo na nivo da oni misle - sud utvrđuje genocid, ali će i **REKOM da utvrđuje [genocid]**. Pa će, na primer, na Kosovu da kažu - Haški tribunal nije utvrdio genocid, ali se na Kosovu dogodio genocid i mi očekujemo da **REKOM utvrdi genocid**. (Nataša Kandić, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

*Ovo strahovanje je pod bilo kojom alternativom. I pod alternativom A. i pod alternativom B. jer **alternativa B. ne isključuje tačke koje su navedene u alternativi A., tako da ljudi iz organizacija žrtava imaju ubedenje da neko hoće nešto da krije iza uopštene formulacije**. (Teki Bokshi, Radna grupa za izradu nacrtu statuta REKOM, član, Priština/Prishtinë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

***Alternativa B.** je iz više razloga prihvatljiva i prije svega zato što je **sveobuhvatna** (...) mi smo itekako na liniji interesa žrtava i bićemo najbolje na liniji ako damo komisiji da ona utvrđuje činjenice u vezi sa svim zločinima, odnosno ratnim zločinima pod navodnim znacima. To je uobičajeni, generalni pojam bez da se precizira genocid. To neće moći ni raditi REKOM. Neće moći pravno kvalificirati određeno činjenično stanje ni kao genocid ni kao zločin protiv čovečnosti ni kao ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, nego će utvrditi činjenice, ali te činjenice će neko kasnije koristiti i kvalifikovati - sudije, tužioci, pa će kvalifikovati to kao određeno krivično djelo protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

*(...) mislim da ovdje ne bi trebalo bit alternative, nego da **treba proći alternativa B.**, ali u obrazloženjima treba se potruditi objasniti, **obrazložiti stradalnicima da alternativa B. njima pruža širu podršku, širi osnov i sigurno da je za njih bolja i možda u samom obrazloženju više obrazložiti za njih da alternativa B. je sigurno za njih povoljnija jer svako taksativno nabrojanje je mač sa dvije oštrice. Uvijek možete nešto ispustiti, nešto nećete staviti, a alternativa B., kakva je sad, zaista sve obuhvata**. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

*Pošto ja mislim da **komisija nema mandat da pojedine činjenične radnje koje je utvrdila i pravno kvalifikuje kao krivično djelo**, treba žrtvama objasniti kakav je mandat komisije i šta komisija može uraditi i iz tih razloga **sam apsolutno za tačku B.** (Mira Smajlović, Sud BiH, sudija, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

***Ja sam isto za alternativu B.** I kad bi ostala alternativa a., u svakom slučaju se mora izmeniti, da ne stoji ratni zločini i teška kršenja prava kojima se komisija bavi uključuju, nego svakako bi morala počinjati sa "komisija utvrđuje činjenice u vezi", ali ono sve što je kolega Ibro obrazložio u potpunosti se slažem zbog čega i ja isto sam za alternativu b. Nema potrebe da se ovde*

nabraja. Nije ovo krivični zakon. (Daniela Milovanović, Okružni sud u Banja Luci, sudija, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) žrtve, stradalnici i ja od njih čujem da je njima strašno važno da imaju popis ratnih zločina i teških kršenja prava u kojima se prepoznaju, a tu jasno ostaju otvorena vrata da se ta lista ne iscrpljuje, ona se ne ograničava na ta djela i meni se čini alternativa A. boljom, zbog toga. (Vesna Teršelič, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Mi ovdje koncipiramo pravni akt koji neće biti usvajan na forumu žrtava, nego na parlamentima država koje će potpisati ovaj pravni akt. Prema tome, kad je riječ o osnivanju međunarodne organizacije onda zaista treba zašiljiti olovku pa pravničkim jezikom napisati odredbe ovoga akta. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) predlog A., je u stvari predlog žrtava, zbog kojih se osniva komisija (...) ja polazim od onog što je suština formiranja komisije. Po meni se ona formira zbog žrtava, u interesu žrtava (...) jako je interesantno u izvještaju koji smo mi dobili od članova Međunarodnog centra za tranzicionu pravdu gdje oni kažu da je od suštinskog značaja da proces REKOM-a ne uđe u zamku specijalističkog pravnčkog debatovanja (...) Ne znam u čemu je sporna [opcija A.], izuzev možda političkog dijela. Ja tu vidim samo da je sporno zbog politike, jer spominjanje zločina genocida može biti sporno zbog Srbije i Republike Srpske. (Sonja Radošević, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Slažem se da su i ratni zločini kršenja ljudskih prava, ali mislim da je kršenja prava previše široko. Ja bih stavio [naslov člana] 'kršenja ljudskih prava u nadležnosti komisije', jer kršenja ljudskih prava takođe podrazumevaju i ratne zločine i genocid i zločine protiv čovečnosti. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Bilo da alternativa A. ili alternativa B. budu usvojene, mislim da i jedan i drugi moraju da imaju formulaciju 'komisija utvrđuje činjenice u vezi sa.' (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) moj predlog bi bio alternativa B. ali sa jednim amandmanom, a to je da stoji 'komisija utvrđuje činjenicu u vezi sa ratnim zločinima, genocidom, zločinima protiv čovečnosti, kao i činjenice u vezi sa drugim teškim kršenjima ljudskih prava.' (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Budući da predstavljam populaciju žrtava ja mislim da je prihvatljiva i jedna i druga varijanta ukoliko bi bile dovoljno objašnjene. Mislim da populacija žrtava se ne razumije u pravo toliko koliko pravnici, pa vjerujem da mnoge žrtve misle da će REKOM biti sud koji će presuđivati pogotovo kada je u pitanju genocid i govoriti šta je genocid, a šta ne. (Anđelko Kvesić,

Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Busovača, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

*Meni se čini da je rešenje da se ukaže na sudske presude koje su nešto kvalifikovale na neki način, ali da kod genocida i progona zbog težine dokazivanja specifične namere, tamo gde se sudovi time nisu bavili, da ni REKOM bi trebalo da ima ambiciju da on kvalifikuje da je počinjen genocid ili progon (...) ne bi komisija morala da bude isuviše kreativna, pa da ona pravno kvalifikuje. A drugo, čak i ovi primeri kao što je prisilni nestanak. Većina komisija daje opis zločina, ali u izveštaju morate da ih stavite pod neko poglavlje. Obično se takvo poglavlje zove prisilni nestanci i u izveštajima drugih komisija. **Samim tim što u tom poglavlju pišete o poglavlju koje se zove prisilni nestanci vi ste ga kao komisija već kvalifikovali. Ne pišete o njemu u poglavlju koje se zove silovanje, nego pišete o tom događaju u poglavlju koje se zove prisilni nestanci. Inače bi to bila gomila, hiljade nabacanih slučajeva bez da su klasifikovani unutar samog izveštaja.** (Bogdan Ivanišević, Radna grupa za izradu nacrtu statuta REKOM, savetnik, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

*Zašto mi koristimo pojmove iz članka 1.? Imamo ih u članku 1., zbog toga da kasnije bude sažetije, jednostavnije. A mi u članku 1. kažemo teška kršenja ljudskih prava uključuju ubistva ili ubojstva, protivpravno zatvaranje i sve navodimo i zbog toga **mislim da baš u članku 1. da je dobro urađeno kad su objašnjeni pojmovi (...)** I onda u drugim člancima možda zaista nema potrebe na pet mjesta ponavljati, sve nabrajati, nego se samo pozove na ovo gdje je u pojmu obrazloženo. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

*Ja, kao pravnik, smatram da je ovo statut i da **treba poslušati šta kaže struka i da se prihvati alternativa B. jer u njoj nema ništa što ne obuhvata ono iz alternative A.** (Dragan Pjevač, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

***B. definicija je mnogo elegantnija i mnogo prihvatljivija, čini mi se za političare u Republici Srpskoj, nego definicija A. Ako se svi slažete da su one identične ili skoro identične, onda treba gledati kako da, hajde da kažem, političare preveslamo na fin način. Ako im gurate prst u oko i očekujete da oni prosto glasaju za to, bojim se da od toga nema ništa. Znači, i žrtvama i nežrtvama je cilj da dobiju istinu. Ako im se objasni da je ovo lakši put da se dođe do toga, ne vidim razloga zašto bi se toliko bunili.** (Srđan Puhalo, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)*

*(...) **mi smo na forumu u Zagrebu imali strahovito velike i snažne reakcije nekoliko udruženja žrtava koje dolaze iz Srebrenice i koje su u nekim trenucima čak i uslovile svoju podršku navođenjem reči genocid. Tako da mislim da je jako važno da reč genocid bude tu, da bismo prosto to obezbedili. I to ne mislim samo u smislu da se udruženja žrtava, ja se tu slažem sa Bogdanom da oni nisu monolitna grupa koja isto želi, ali za jednu izuzetno veliku grupu udruženja žrtava je to uslov i preduslov za davanje podrške inicijativi. S druge strane, davanje podrške osnivanju komisije jeste političko pitanje i tu treba voditi računa o svim aspektima i o***

svim onim učesnicima u tom procesu. Međutim, sam rad komisije apsolutno zavisi od podrške udruženja žrtava, odnosno od podrške žrtava jer komisija svoj rad bazira na uzimanju izjava. Prvenstveno od žrtava. I ukoliko žrtve ne budu dale podršku, one neće učestvovati u radu komisije. I onda samim tim zaključci ove komisije mogu da budu vrlo limitirani i uslovljeni time, tako da mislim da i o tome treba voditi računa. (Marijana Toma, Radna grupa za izradu nacrt Statuta REKOM, članica, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Meni je bliža druga alternativa iz sledećeg razloga. Prva stvar je što smo sad već došli u fazu da ovo treba da postane jedan funkcionalan dokument (...) i čuli smo dosta snažne argumente od pravnika zašto je druga alternativa bolja i koliko sam shvatila ona je čak iscrpnija nego prva jer uvek postoji mogućnost da se nešto zaboravi. Znači, nisam čula ni jednu pravnu argumentaciju da se zadrži prva. Druga stvar je, ukoliko će to pomoći lakše usvajanje ovog dokumenta, ja bih se ponovo opredijelila za tu. Možda bi jedan vid kompromisa mogao da bude da se u definiciji pojma ratni zločini, upravo u članu 1. izlista sve ono što bi moglo uključiti ratni zločin. (Daliborka Uljarević, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Podgorica, Crna Gora, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Misle da je varijanta B. povoljnija od varijante A. (Anđelko Kvesić, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Busovača, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Nema uopšte nikakve potrebe da ih [dela] nabrajamo ako ima opciju b. jer ona ide upravo u pravcu toga da se sam dokument sažme. Jer ja se bojim da ovakav dokument kakav trenutno imamo, ja ne znam zaista koja će ga država prihvatiti. (Dženana Karup-Druško, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

U članu 1. kod pojašnjenja pojma ratni zločin. Formulisaó bih to ovako. Ratni zločin podrazumjeva krivična djela posebno, ali ne ograničavajući se na, dvije tačke pa bez alineja nego samo u produžetku nabrajajući navesti - 'genocid, zločini protiv čovečnosti, to je posebno krivično djelo zločini protiv čovečnosti koji se razlikuje od svih ostalih krivičnih djela, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika, ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja, protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu, povrede zakona ili običaja rata, uništavanje kulturnih, istorijskih i religioznih spomenika, zasnivanje ropskog odnosa i prijevoz osoba u ropskom odnosu, povreda parlamentara, neopravdano odgađanje povratka ratnih zarobljenika, zloupotreba međunarodnih znakova, i nedozvoljeno oružje i druga sredstava borbe.' Kad bismo to nabrojali i tako precizirali pojam ratni zločin, onda ne bismo imali nikakvih problema sa članom 16., alternativom B. Bez da tu išta kažemo sem 'ratnim zločinima.' Dakle, 'komisija utvrđuje činjenice u vezi sa ratnim zločinima kao i činjenice u vezi sa drugim teškim kršenjima ljudskih prava.' (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) žrtve ne insistiraju da komisija utvrđuje genocid, žrtve insistiraju da se samo genocid u završnom izveštaju komisije pojavi kao nešto što se desilo. Oni se boje da se u izveštaju uopće

neće pojaviti reč genocid. (Dženana Karup-Druško, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Član 17

- Uzimanje izjava

1. Komisija uzima izjave o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava iz njene nadležnosti od žrtava, svedoka, predstavnika institucija i učinilaca.
2. Svako lice kojem Komisija uputi poziv dužno je dati izjavu Komisiji. Izuzetno, žrtve daju izjave na dobrovoljnoj osnovi.

*Ja ću odmah izraziti svoj skepticizam prema obaveznosti i ja bih obaveznost samo kao izuzetak propisao, a nikako kao pravilo. Jedna stara poslovice kaže da psa kog silom u lov vodite nema lova; tužioci najbolje znaju da od svedoka koga prinudno dovode da da izjavu nema ništa jer taman kad ste obezbedili i prisilili ga da dođe pred vas, počnete gubiti na verodostojnosti onoga što će vam reći (...) zamijenio bih ovdije u stavu 2., koje kaže svako lice kome komisija uputi poziv dužan je dati izjavu komisiji. Da se to nekako napiše kao - **izuzetno će lice biti pozvano i dužno dati izjavu komisiji.*** (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

*(...) ja sam isto i ranije govorio da je **dobrovoljnost osnovni princip** što možete dobiti kvalitetan iskaz (...) dobrovoljnost je osnovni princip, osim za predstavnike institucija i za dokumentaciju.* (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

*(...) što se tiče obaveznosti davanja izjave, možda treba razmisliti o tome da bi sama **obaveznost** možda spustila pritisak na lice, pritisak lokalne sredine da li će on dati izjavu ili neće, u smislu - eto on kaže da mora da da izjavu zato što je to obavezno. A ukoliko je to na potpuno dobrovoljnoj bazi, onda on može imati problema zato što je pričao nešto što je protiv interesa te sredine ili naroda itd.* (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

*(...) žrtve treba da daju izjave na dobrovoljnoj osnovi, a ovako kako je definisano, bojim se da, može biti zloupotrebjeno pa neko da odbije da da izjavu tako što će reći - ja sam žrtva po definiciji iz člana 1. statuta, jer sam bio žrtva kršenja prava, ali nevezano za događaj za koji me vi zovete. Zato to treba ograničiti da **žrtve kršenja prava po kom su pozvane daju izjavu na dobrovoljnoj osnovi.*** (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

3. U slučaju da lice odbije da da izjavu Komisiji pozivajući se na zakonsku dužnost čuvanja tajnosti podataka, primenjuju se odredbe člana 11, stavovi 3 i 4, ovog Statuta.
4. Odredbe zakona o krivičnom postupku države ugovornice primenjuju se na pravo uskraćivanja davanja odgovora na pojedina pitanja i oslobađanje od dužnosti svedočenja i druga pitanja u vezi ispitivanja lica koja nisu uređena Statutom Komisije.

(...) mislim da ovo 'odredbe zakona o krivičnom postupku država ugovornica' je najbitnije da li se misli na sve ili šta ako po zakonu jedne države ugovornice on je izuzet, a po zakonu ove druge nije, da li može da se poziva na taj zakon ili ne može? (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

5. Na zahtev davaoca izjave, Komisija može omogućiti davanje izjave uz zaštitu identiteta.
6. Komisija može sa državama ugovornicama zaključiti posebne sporazume o načinu pozivanja lica iz stava 1. Ako to smatra za celishodno [HRV.: *svrsishodno*], Komisija može predložiti nadležnom sudu da u hitnom postupku odluči o primeni mera obezbeđenja prisustva lica ili o izricanju kazne za odbijanje lica da da izjavu, u skladu sa zakonom o krivičnom postupku države u kojoj lice ima prebivalište, odnosno boravište.

Da se preformuliše, da ne bude predlaganje nadležnom sudu nego predlaganje pokretanja krivičnog postupka. (Ivan Jovanović, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) možda su ovdje primjenjive odredbe zakona o pružanju međunarodne pravne pomoći. Zašto da se REKOM putevima međunarodne pravne pomoći ne obrati svakoj državi ugovornici, da nadležni organ države ugovornice sasluša svjedoka, umjeto da to čini REKOM i dobije gotovu izjavu od svjedoka. To su samo puki izuzeci kada pribjegavamo takvom načinu, kada nema dobrovoljnosti. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

7. Uoči, u toku i nakon davanja izjave Komisija će, prema potrebi, osigurati psihosocijalnu podršku žrtvama i svedocima.
8. Komisija uzima izjave:
  - a. u mestu prebivališta ili boravišta davaoca izjave;
  - b. u kancelarijama Komisije;
  - c. u diplomatsko-konzularnim predstavništvima država ugovornica, ukoliko se izjava uzima u trećim zemljama; i
  - d. na teritoriji trećih država, ako to nije u suprotnosti sa zakonskim odredbama tih država, u slučajevima da žrtve, svedoci i ostala lica ne mogu dati izjave u konzulatima i ambasadama država ugovornica.

(...) ako u zakoniku o krivičnom postupku ne stoji propisano izricanje kazne ili druge mere nekome ko odbije da da izjavu u komisiji, jer ZKP govori samo o sudu, ne može onda analogijom da se kreira krivično delo, tako da to mora da se reši u članu 48. Da se reši izricanje kazne za obično lice, koje nije službeno lice koje neće da da izjavu komisiji. (Ivan Jovanović, Misija

OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Član 19

Terenska istraživanja i posete

1. Komisija utvrđuje relevantne činjenice putem obilazaka lokacija zločina, mesta zatvaranja, masovnih grobnica i svih drugih lokacija od interesa za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava.
2. Komisija može zaključiti memorandume o razumevanju sa nadležnim državnim organima o načinima saradnje u vezi sa obilascima navedenih lokacija.

Mislim da je ovo što je navedeno u stavu 2. obuhvaćeno članom 11., stav 1., gde se utvrđuje odgovornost država ugovornica koje su obavezne da saraduju sa komisijom i omogućuje delotvorno izvršavanje zadataka u skladu sa statutom. Razlog zašto mislim da je dosta teško da se unapred zaključi memorandum o razumevanju o načinima saradnje je taj što su situacije na terenu vrlo različite. I prosto je vrlo teško da jednim dokumentom se to obuhvati, a inače mislim da ova opšta odredba omogućuje komisiji da u direktnom kontaktu sa predstavnicima vlasti, koje će verovatno da saraduju sa komisijom, rešava to od mesta do mesta. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

3. Komisija može da posećuje lokacije zločina i masovnih grobnica, radi izražavanja pijeteta prema žrtvama.

Ja bih stav 1. člana 19. pojednostavio. Pa bih rekao: 'komisija utvrđuje relevantne činjenice neposrednim odlaskom na mjesta zločina, masovnih grobnica i svih drugih lokacija od interesa za' itd. Izbjegao bih ovo 'obilasci'. Malo mi je nezgrapan taj ovdje termin i izostavio bih stav 2. potpuno. Ako je riječ o zaključivanju ovakvog jednog pravnog akta, statuta, kojim se na izvjestan način države ugovornice odriču djela svoga suvereniteta, pa zašto onda tražiti da se nanovo i poslje ovakvog akta zaključuju memorandumima, sporazumi, a vezano samo za neposredni rad REKOM-a. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Jako dobar prijedlog za stav 1., s time da bih ja ostavila stav 2., ali bih u obrazloženju predložila da maknete 'o načinu suradnje u vezi sa obilascima navedenih lokacija.' Mislim da je dobro regulirati suradnju sa komisijama za nestale, upravo za zatočene i nestale u generalnom smislu. Ali komisija apsolutno ima slobodu gdje god hoće i kad god hoće. Dakle, ne treba davati nikakav nagovještaj da bi se prije odlaska na lokaciju masovne grobnice sad slalo telegram komisiji ili upravi za zatočene. (Vesna Teršelić, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) stav 3., člana 19. i ne treba da bude u odredbama statuta... Radi se o istražnom timu. Ovo je druga funkcija koja, naravno, ima svoj mjesto, ali nisam sigurna da baš ima ovdje, posebno u

članu 19. (Mira Smajlović, Sud BiH, sudija, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Član 21

Održavanje tematskih sesija

1. Komisija može održati javne sesije o delovanju državnih institucija, političkih organizacija, kulturnih i naučnih ustanova, crkava i verskih zajednica, i medija uoči i u toku rata, odnosno drugog oblika oružanog sukoba, a u odnosu na činjenja ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava.
2. Davanje izjave na tematskoj sesiji je obavezno. Ako se uredno pozvano lice, bez opravdanog razloga, ne odazove pozivu Komisije na učešće na tematskoj sesiji, ili se pojavi i odbije da da izjavu, primenjuje se član 17, stav 6, Statuta.

(...) obaveznosti stvarno trebamo isključiti, a plus, ima puno drugih koji će hteti konstruktivno da učestvuju, a na ovoga što neće da dođe, možemo se medijski i obrušiti i gore će mu biti da ne dođe, nego da je došao. (Dragan Pjevač, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) obaveznost davanja izjave i javnost, kada se sve sabere, mogu da dovedu do kršenja prava privatnosti. (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

3. Elektronski mediji u državnom vlasništvu, odnosno javni servisi, na području nekadašnje SFRJ emituju, direktno ili odloženo, tematske sesije Komisije. Način emitovanja reguliše se sporazumom Komisije i javnih servisa. Komercijalni elektronski mediji imaju pravo da emituju tematske sesije, pod istim uslovima i po pravilima koja važe za medije u državnom vlasništvu, odnosno javne servise.
3. Tematske sesije se mogu održavati na različitim lokacijama.

Član 46

Nalazi o učiniocima

1. Komisija ima ovlašćenje da u završnom izveštaju utvrdi da prikupljene činjenice ukazuju na to da je određeno lice učinilo ratni zločin odnosno teško kršenje ljudskih prava. Takav nalaz nema efekat sudske presude, niti prejudicira ishod eventualnog sudskog postupka.

Mislim da bi trebalo elegantni pravnički izraz naći, možda da 'prikupljene činjenice ukazuju', na primer, 'da je na tom i tom mjestu počinjen ratni zločin i da se dogodilo to i to, i u tom

dogadjaju da su učestvovalе osobe, te i te. 'Ali baš ovako: određeno lice učinilo ratni zločin, to je formulacija koju samo sud može da dâ. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

I mene, takođe, zabrinjava stav 1., člana 46. Izbjegao bih te zamke na sljedeći način, pa bih rekao: da 'komisija ima ovlašćenje da u završnom izvještaju utvrdi da prikupljene činjenice ukazuju na postojanje osnova sumnje da je određeno lice učinilo ratni zločin, odnosno, teško kršenje ljudskih prava.' I ne treba ovaj nastavak teksta dalje - da ne prejudicira ishod eventualnog sudskog postupka. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja se sa kolegom Ibrom slažem potpuno. Dakle, taj osnov sumnje je niži stepen i to bi na taj način moglo proći. (Daniela Milovanović, Okružni sud u Banja Luci, sudija, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) Sama riječ, ako stoji 'učinio', time se prezumcija nevinosti dira. Ugrožava se prezumcija nevinosti. (Mira Smajlović, Sud BiH, sudija, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) čini mi se da uopšte ulaženje u gradaciju po krivičnom pravu, odnosno krivično-procesnom pravu, šta su osnovi, šta je osnov sumnje, šta je van razumne sumnje, zbog čega bi komisija davala te kvalifikacije ako ona uopšte nije sudsko telo i gde neće sedeti pravnici koji će moći da ocene šta je osnov, šta su osnovi, šta je van razumne sumnje. Zbog toga mi se čini da izađemo iz tog začaranog kruga, najbolje je ovo što je Bogdan rekao, staviti kolokvijalnu reč 'ozbiljna sumnja' (...) Ako postoji ozbiljna sumnja da je neko lice nešto učinilo, mislim da je sasvim normalno i u redu da se to i napiše, a ne da se iz obzira prema nekom to izbegava i da se sve uopštava i se svede na uopštenu priču - da su neki ljudi uradili nešto. (Bojan Gavrilović, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) ja bih predložila ovu formulaciju: 'u završnom izvještaj komisija ne može donjet nalaz o ozbiljnoj sumnji ako nije preduzela sve razumne korake.' Bila bih više za kolokvijalni, a ne za pravni termin, jer mislim da to ublažava strahove. (Vesna Teršelič, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) piše - 'Učinilo ratni zločin, odnosno, teško kršenje ljudskih prava.' Ja mislim da bi trebalo uvesti i kategoriju 'i sudjelovao u prikrivanju zločina.' (Katarina Kruhonja, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Osijek, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

2. U završnom izveštaju, Komisija ne može da donese nalaz protiv nekog lica ako nije preuzela sve razumne korake da:

(a) obavesti to lice o svojoj nameri da donese takav nalaz;

(b) saopšti tom licu sadržaj nalaza, podatke na osnovu kog se nalaz donosi, i razloge na kojima je nalaz zasnovan; i

(c) pruži tom licu mogućnost da u razumnom roku odgovori na predloženi nalaz.

3. U pogledu slučajeva koji su procesuirani u prisustvu optuženog, pred međunarodnim ili domaćim sudom, Komisija će u završnom izveštaju uputiti na odgovarajuću presudu. Komisija pri tome može utvrđivati nove činjenice.

Ja sam protiv tog člana u potpunosti. (...) A argumenti su da komisija ne bi trebalo da ide toliko detaljno. Mislim da nema taj kapacitet da može na kvalitetan način da imenuje lica koja su u toj meri bila umešana u zločin da bi se tako navela. Ili u toj meri umešana u događaj, ne u zločin, nego u događaj. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Pristalica sam mišljenja gospodina advokata Višnjića. (Radmilo Golijanin, Liga za zaštitu ljudskih prava i privatne svojine, Trebinje, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Samo nalazi da budu - utvrđeno je to, to i to. A posle da to uzima u ruke tužilac, sud itd, da se podnosi prijava. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) osnovi sumnje je termin ZKP-a i mislim da bi više odgovaralo da se kaže da postoji ozbiljna sumnja. (Teki Bokshi, Radna grupa za izradu nacrtu statuta REKOM, član, Priština/Prishtinë, Kosovo, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Moj prijedlog bi išao u smislu ovome – 'komisija ima ovlaštenje da u završnom izveštaju', ne 'utvrđi', nego 'iznese činjenice koje ukazuju na koji je način određeno lice, formacija ili institucija bilo povezano sa počinjenjem ratnog zločina ili teške povrede ljudskog prava.' (Katarina Kruhonja, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Osijek, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

članak 46. treba povezati sa člankom 45. i mislim da bi početak trebao glasiti baš: 'Komisija ima ovlasti da u završnom izvještaju, kad je utvrdila relevantne činjenice o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava, opiše ulogu svake osobe ili pojedinca.' (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja se zaista zalažem da u izvještaju uđu svi učinioci zločina, bili oni živi, bili oni mrtvi, za koje postoje osnovi sumnje da su učestvovali u izvršenju zločina. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) nečije ime koje se našlo na spisku i u dokumentu koji će biti trajan dokumenat, koji će i buduće generacije čitati, kako on može kazati da je njegov otac ili njegov djed nije bio zločinac i kako da se on opravda? (Anđelko Kvesić, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Busovača, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) u stavu 3. koristimo izraz 'nacionalni sudovi', ne domaći. A posebno zbog toga što se već nekoliko puta reklo da će se pribavljati dokumentacija, pre svega od organa, institucija i tako dalje sa teritorije bivše Jugoslavije. Međutim, ima presuda i drugih sudova, suđenja po Nemačkoj i tako dalje. (Jelena Stevančević, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) meni jako para uši (...) formulacija 'nalaz protiv nekog lica'. (Jelena Stevančević, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

I predložila bih da se u stavu 2. doda (d) koji će se ticati preminulih osoba - 'Provjeriti nalaz o preminuloj osobi iz bar tri nezavisna izvora.' (Vesna Teršelič, Koordinacijsko veće Koalicije za REKOM, Zagreb, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) da se očitujem na pitanje da li u završnom izvještaju mogu da budu navedena lica koja su već umrla. Moje uvažene kolege neka se sjete teorije prava, pa da vide u knjigama, u našoj literaturi da umrla osoba prestaje biti subjekt prava. Znači, onaj ko je umro, poginuo, nestao, on više ne može biti procesuiran, ne može biti krivično gonjen. Može, recimo, pitanje uloge osoba koje su umrle u međuvremenu biti u uvodnom djelu izvještaja. Znači, u djelu koji se odnosi na pitanje društvenog i političkog konteksta. (Milena Savić, Koordinatorica Inicijative za REKOM, Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) moje mišljenje je da možda u djelu gdje se govori o završnom izvještaju komisije, definiše se dio, normativno uredi, koji se odnosi na pitanja odnosa između REKOM-a i pravosuđa. Mislim na pitanje odnosa u smislu, znači podnošenja krivičnih prijava, ja bih tako nazvala, u situacijama gdje postoji osnovi sumnje. (Milena Savić, Koordinatorica Inicijative za REKOM, Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ono što bih samo preporučila je da se vodi računa o onom što je institut vrednosnih mišljenja, ono što je institut fakata i ono što je institut mišljenja. Mislim, to je veoma često upotrebljavano u presudama Evropskog suda, baš vis-à-vis klevete. Ovo više da se zaštite članovi komisije. (Margarita Nikolovska, Institut za ljudska prava, Skoplje, Makedonija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) ja bih ostavio ovu mogućnost da komisija i pored činjenica utvrđenim pravomoćnim presudama, da komisija u izvještaj može iznijeti i druge činjenica koje će utvrditi. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) ne protivrječi presudama mogućnost da može utvrditi nove činjenice. (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Član 48

Krivična dela i sankcije

1. Svako lice koje:
  - (a) svesno da lažan podatak Komisiji, odnosno organu ili licu koji deluju u njeno ime;
  - (b) pretnjom, silom, činjenjem ili obećanjem koristi navede drugo lice na davanje lažnog podatka ili nedavanje podatka Komisiji, odnosno organu ili licu koji deluju u njeno ime;
  - (c) uništi neki dokument ili predmet u nameri sprečavanja Komisije da sprovede istraživanje, ili
  - (a) obelodani ili na drugi način otkrije podatak koji je Komisija primila uz uslov poverljivosti, ili otkrije identitet lica koje je dalo podatke uz uslov poverljivosti,smatraće se da je izvršilo krivično delo kažnjivo kaznom zatvora do 1 godine, ili novčanom kaznom ekvivalentnom iznosu do 5,000 eura.
2. Sankcije iz stava 1 se primenjuju i na službeno lice koje bez opravdanog razloga odbije da postupi prema zahtevu Komisije, odnosno, odnosno organa ili lica koji deluju u njeno ime.
3. U slučaju da lice odbije da se odazove pozivu, ili odbije da da izjavu Komisiji, primenjuju se odredbe člana 17, stav 6, ovog Statuta.

Jer ako dođe do optuženja, ako tužilac utvrdi da postoji osnovana sumnja, nakon što sprovede istragu, pa podigne optužnicu, ono što mora da sadrži optužnica, između ostalog, i zakonski naziv krivičnog djela. A vi nemate ovdje zakonski naziv krivičnih djela. (Daniela Milovanović, Okružni sud u Banja Luci, sudija, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Kada je krivično djelo propisano nekim drugim zakonom, primjera radi – zaštita autorskih prava, pa između ostalog, gdje se inkriminiše da jedno ponašanje predstavlja krivično djelo, samo jednostavno kao ovdje stoji - kazniće se ko to, to i to uradi i to je obilježje. I mi se samo

pozivamo na zakon. Nemamo u nazivu krivično djelo, nego se pozivamo na član i odredbu zakona. I tako dakle kad drugi zakoni inkriminišu, nemamo mi posebno poglavlje i naziv, nego samo su to obično jedan ili dva člana, kao što je ovdje: poziva se na odredbu član 536. Zakona o autroskim pravima. I kaže se krivična djela. Nema naziva. (Mira Smajlović, Sud BiH, sudija, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

ove radnje su već propisane krivičnim zakonom entiteta u Bosni i Hercegovini, tako da mislim da je ovo nepotrebno (...) Ako i pređem preko toga, ako bi i trebalo da se ovo inkriminira krivično djelo ovdje, onda, počev od ovog **krivičnog djela pod (a).** Mislim da mu **fali pravna posljedica.** Šta je to što ima za posledicu? Šta je posljedica onoga kada neko da svjesno lažan podatak komisiji? I koji je to **standard lažni podatak?** (...) **krivična djela pod (b),** 'prijetnjom silom, činjenjem ili obećanjem koristi navede drugo lice na davanje lažnog podatka.' Dakle, slično ovom prvom, **ovdje samo, znači, podstrekava na davanje lažnog podatka. Nema posljedice (...)** a što je moglo izazvati ... **Zatim 'uništi neki dokument ili predmet u namjeri sprečavanja komisije da sprovede istraživanje.'** Veoma, veoma širok pojam. **Znate kad bi neko bio osuđen za ovo djelo? Nikad.** (...) Kad je u pitanju propisivanje krivičnog djela, onda bi morala stajati obaveza da se u državama ugovornicima njihovim zakonima to djelo propiše. **A tako samo da visi u statutu, ja mislim da ne bi bilo moguće pravno.** (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Mislim da je **višak stavak 2. i 3.,** jer ovdje kaže: svako lice, onda kaže službeno lice. Zar nije svako i službeno? A onda ovde u stavku 3. – ako odbije da se odazove pozivu. To smo regulirali u članku 17. (...) Ja pravnički mislim da možda i ne bi trebalo biti posebno delo, ali da bi izbjegli tumačenje svake države na način koji možda ona smatra da je za nju najpovoljniji, **mislim da je ipak dobro da bude posebno regulirano.** (Nikola Bešenski, Županijski sud u Vukovaru, sudac, Vukovar, Hrvatska, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) **pre sam za to da ostane ovako kako jeste, odnosno kao posebno delo predviđeno statutom.** To je jedna stvar. Druga stvar, slažem se da tekst može malo da se upodobi u odnosu na **nacionalna zakonodavstva.** (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Ja sam za to da piše (...) tačka 1. Ali da se, recimo, stav 2. i 3. na neki način brišu, da se preformuliše: **'Smatraće se da je izvršilo krivično djelo kažnjivo prema krivičnim zakonima država ugovornica.'** Znači, da se izbjegnju sankcije (...) bez obzira kako mi formulisali član 48., **zahtjevaće se promjena, zahvat, izmjene, dopuna krivičnog zakona u Bosni i Hercegovini.** Mislim na našu državu ugovornicu. **Tako će vjerovatno biti i u ostalim zemljama, jer ne postoji ustanovljena regionalna komisija kao tijelo, kao institucija.** (Milena Savić, Koordinatorica Inicijative za REKOM, Zvornik, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Član 49

Uloga Komisije u krivičnom procesuiranju

Komisija ima ovlašćenje da:

(a) predloži da, u slučaju da lice za koje Komisija ima ozbiljne indicije da je izvršilo ratni zločin ili drugo teško kršenje ljudskih prava saopšti Komisiji podatke od značaja za otkrivanje lokacije sa posmrtnim ostacima nestalih osoba, i/ili za otkrivanje drugih učinilaca i drugih dela, to bude uzeto od strane nadležnog suda – u slučaju procesuiranja – kao olakšavajuća okolnost od bitnog značaja pri odmeravanju visine kazne;

(...) vezano za stav (a), jer ovde se kaže, da komisija može da predloži sudu u slučaju procesuiranja kao olakšavajuću okolnost. Ne može to, jer komisija nije stranka u postupku, samo stranke u postupku mogu predlagati olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti u završnim rečima. (Daniela Milovanović, Okružni sud u Banja Luci, sudija, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

Kad se u ovom prvom stavu kaže 'predloži da u slučaju da lice za koje komisija ima ozbiljne indicije da je izvršilo ratni zločin i druga kršenja ljudskih prava', ja bih tu rekao 'da u slučaju da lice za koje komisija ima osnove sumnje da je izvršilo ratni zločin, prizna izvršenje ratnog zločina ili drugo teško kršenje ljudskih prava, komisija će na njegov zahtjev u sudskom postupku koji bude vođen protiv njega ... u krivičnom postupku koji bude vođen protiv njega, dati preporuku da to služi kao olakšavajuća okolnost protiv njega.' I drugo, REKOM će u takvoj situaciji inicirati postupak pregovaranja o uslovima priznavanja krivnje u sudskom postupku. (Ibro Bulić, Tužilaštvo BiH, tužilac, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) formulacija tačke (a) se ne treba u bitnome mnjenjati, da se dodaje 'priznanje krivnje pred REKOM-om' i da se to posebno izdvaja kao olakotna okolnost kad sud bude odmjeravao krivično-pravnu sankciju. (Mira Smajlović, Sud BiH, sudija, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(b) predloži osuđenog učinioca krivičnog dela za delimično pomilovanje ako to nije u suprotnosti sa zakonskim odredbama odnosne države, ako saopšti Komisiji podatke od značaja za otkrivanje lokacije sa posmrtnim ostacima nestalih osoba, i/ili za otkrivanje drugih učinilaca i drugih dela; i

(c) predloži vanredno ublažavanje kazne osuđenom licu, ako to nije u suprotnosti sa zakonskim odredbama odnosne države, ako saopšti Komisiji podatke od značaja za otkrivanje lokacije sa posmrtnim ostacima nestalih osoba, i/ili za otkrivanje drugih učinilaca i drugih dela.

Po meni je bolje da se preformuliše. Ima mogućnost znači, ne kad se radi o osuđenom licu već, nego u fazi dok je on optužen, dok je u toku glavni pretres, da mu se izrekne blaža krivična sankcija od one koja je predviđena zakonom. (Daniela Milovanović, Okružni sud u Banja Luci,

sudija, Banja Luka, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) da komisija u saradnji sa nadležnim tužilaštvom, zapravo, državnim organom, predloži davanje statusa svedoka saradnika, ne za učinioce, zato što to inače tako funkcioniše, nego za otkrivanje lokaliteta masovnih grobnica, jer to nije uslov, prosto, tu ne bi dobio status svedoka saradnika. (Jelena Stevančević, Misija OEBS u Srbiji, Beograd, Srbija, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)

(...) čekati tri godine da REKOM [uputi tužilaštvu], ako je došao do relevantnog saznanja koje upućuje na izvršioca krivičnog djela, čekati tri godine je jako dug period iz razloga što nam biološki dokazni materijal nestaje. Umiru svedoci, umiru osumnjičeni, optuženi. (Mira Smajlović, Sud BiH, sudija, Sarajevo, BiH, Regionalne konsultacije sa pravnicima, Beograd, Srbija, 22-23. januar 2011.)